

1

Ze staan in de rij voor bloed.

De vroege junizon schijnt stralend over een sliert vrouwen die geduldig wachten bij *el matadero*. Waaiers worden opengeklapt en heen en weer bewogen, tegen de warmte van Madrid en de geur van vers vlees die uit het slachthuis komt drijven.

Het bloed gebruiken ze voor *morcilla*, bloedworst. Het moet zorgvuldig worden afgemeten. Te veel bloed en de worst is niet stevig. Te weinig en de worst verkrumelt als droge aarde.

Rafael veegt zijn mes af aan zijn voorschoot, met zijn gedachten mijlenver van *morcilla* verwijderd. Langzaam keert hij zich van de rij klanten af en heft zijn gezicht naar de lucht.

In zijn gedachten is het zondag. De wijzers van de klok raken de zes.

Het is tijd.

De trompet schalt en de mars van de *paso doble* rolt door de arena.

Rafael stapt het zand op, de zon in.

Hij is klaar voor zijn confrontatie met Angst.

In het middenvak van de tribune zit de dictator van Spanje, Generalísimo Francisco Franco. Ze noemen hem *El Caudillo* – aanvoerder van legers, held bij de gratie Gods. Franco kijkt omlaag naar de arena. Hun blikken ontmoeten elkaar.

U kent mij niet, Generalísimo, maar ik ken u wel.

Ik ben Rafael Moreno, en vandaag ben ik niet bang.

‘Rafa!’

De chef mept Rafael tegen zijn vochtige nek. ‘Ben je blind? Er staat een rij. Hou op met dagdromen. Bloed, Rafa. Geef ze hun bloed.’

Rafa knikt en loopt naar de klanten. Zijn visioenen van het stierengevecht verdwijnen meteen.

Geef ze hun bloed.

Herinneringen aan de oorlog willen zijn hoofd in. Het pesterige stemmetje komt terug en verstikt dagdromen tot het nachtmerries worden. *Je vergeet toch niets, hè Rafa?*

Nee, niets.

Het silhouet is onmiskenbaar.

Lakleren mannen met lakleren zielen.

De guardia civil. Hij noemt ze stiekem de kraaien. Het zijn knechten van Generalísimo Franco en ze komen de straat in.

‘Niet hierheen, alsjeblieft,’ fluistert Rafael in zijn schuilplaats onder de bomen.

Boven hem galmt het gehuil van een peuter. Als hij opkijkt ziet hij Julia in het open raam met hun jongste zusje, Ana, op de arm.

Van binnen dreunt de stem van hun vader. ‘Doe het raam dicht, Julia! Doe de deur op slot en wacht op je moeder. Waar is Rafa?’

‘Hier, *Papá*,’ fluistert Rafael, met zijn korte beentjes opgevouwen om zich beter te verstoppen. ‘Hier ben ik.’

Zijn vader verschijnt in de deuropening. De kraaien verschijnen bij de stoepwand.

Het schot weerklinkt. Een lichtflits. Boven gilt Julia.

Rafa verstijft. Geen adem. Geen lucht.

Nee.

Nee.

Nee.

Ze sleuren zijn vaders slappe lichaam aan een arm mee.

'¡Papá!'

Te laat. Zodra de kreet zijn keel verlaat beseft Rafael het. Hij heeft zichzelf verraden.

Twee ogen worden op hem gericht. 'Zijn zoontje zit achter die boom. Pak hem.'

Rafa knippert met zijn ogen om de pijnlijke herinneringen buiten te sluiten en zijn vernielde hart te verbergen achter een glimlach.

'*Buenos días, señora.* Wat mag het zijn?' vraagt hij aan de klant.

'Bloed.'

'*Sí, señora.*'

Geef ze hun bloed.

Al meer dan twintig jaar geeft Spanje bloed. En soms vraagt Rafa zich af: is er nog wel wat over om te geven?

Het is een leugen.
Dat kan niet anders.

Ik weet wat je hebt gedaan.

Ana Torres Moreno staat twee verdiepingen onder de grond, in de tweede personeelskelder. Ze scheurt het briefje aan snippers, stopt die in haar mond en slikt.

Uit de gang klinkt een stem. 'Schiet op, Ana. Ze wachten.'

Terwijl ze door de raamloze doolhof van stenen muren holt, dwingt Ana zichzelf nog sneller te gaan. Dwingt ze zichzelf te glimlachen.

Het zwakke schijnsel van een kaal peertje werpt een glimpje licht op de voorradenplank. Ana zoekt het naai-etuitje dat ze nodig heeft en gooit het in haar mand. Ze rent de trap op en loopt mee met Lorenza, die een dienblad met een assortiment sigaretten in evenwicht houdt.

'Wat zie je bleek,' fluistert Lorenza. '¿Estás bien?'

'Ja hoor, prima,' antwoordt Ana.

Altijd zeggen dat alles prima gaat, vooral wanneer dat niet zo is, houdt ze zichzelf voor.

Voor hen verschijnt de mond van een trap. Licht uit een kristallen kroonluchter wenkt fonkelend vanuit de schitterende hal.

Ze gaan langzamer lopen, laten hun passen samenvallen en komen als een volmaakte eenheid de marmeren vloer van de hotellobby op, hun gezichten een en al glimlach.

Ana loopt in gedachten haar lijstje langs. De man uit New York wil natuurlijk een krant en lucifers. De vrouw uit Pennsylvania zal wel weer ijs nodig hebben.

Amerikanen zijn dol op ijs. Er zijn er die beweren thuis in hun keuken bakjes met ijsblokjes te hebben. Misschien kan dat echt. In chique tijdschriften die hotelgasten achterlaten ziet Ana advertenties voor apparaten.

*Frigidaire! Roestvrije aluminium planken,
thermostaat voor smeerbare boter.*

Wat dat ook mag betekenen. Alles buiten Spanje is in geheimzinnigheid gehuld.

Ana hoort elk woord, maar daar merken de gasten niets van. Ze haast zich zo om snel aan verzoeken te voldoen dat bezoekers geen tijd krijgen verder dan hun eigen wereld te kijken, in die van haar.

Julia, het hoofd van hun verscheurde familie, blijft maar waarschuwingen uitdelen. 'Jij bent te makkelijk van vertrouwen, Ana. Je geeft je te veel bloot. Hou je stil.'

Ana heeft genoeg van stilte, genoeg van onbeantwoorde vragen en genoeg van geheimen. Een opgelapt meisje is ze, dat droomt van een nieuw begin. Ze droomt ervan uit Spanje weg te gaan. Maar haar zus heeft gelijk. Haar dromen zijn gevaarlijk gebleken.

Ik weet wat je hebt gedaan.

'Hou je eens voor één keer aan de regels, en niet aan wat je hart wil,' smeekt haar zus.

Je aan de regels houden. Onzichtbaar zijn in het volle zicht en daar goed voor worden betaald – vijf peseta's per uur – dat is het plan. Haar oudere broer, Rafael, werkt zo-

wel in het slachthuis als op de begraafplaats. Met die twee banen verdient hij maar twaalf peseta's, twintig dollarcent volgens het wisselloket van het hotel, voor een hele dag werken.

Ana geeft het naai-etuitje aan de conciërge en loopt dan snel naar de personeelslift. De ochtend is al voorbij, maar haar takenlijstje groeit. Het zomerseizoen is officieel aangebroken voor het hotel en er stromen duizenden nieuwe gasten Spanje binnen. De liftdeuren gaan op de zevende verdieping open. Ana zet haar mand op haar heup en loopt snel de lange gang door.

'Handdoeken voor 760,' fluistert een chef in het voorbijgaan.

'Handdoeken voor 760,' bevestigt ze.

Het Amerikaanse hotel is vier jaar oud, maar voor Ana ruikt het er nog steeds nieuw. In haar mand zit ook een stapeltje hotelbrochures met daarop een knappe stierenvechter, een matador, die een rode cape vasthoudt. In sierletters staat over die cape geschreven:

Castellana Hilton Madrid. Uw kasteel in Spanje.

Kastelen. Als kind heeft ze oude ansichten gezien. In haar hoofd speelt zich het filmjournaal af dat haar altijd bijblijft:

De Paseo de la Castellana, een avenue met bomen aan weerszijden, waar het Spaanse koningshuis en grootse paleizen te vinden zijn. En dan vervagen de heldere beelden. 1936. In Spanje breekt een burgeroorlog uit. De oorlog onttrekt alle kleur aan de wangen van Madrid. De grootse paleizen worden grauwe geesten. Tuinen en fonteinen verdwijnen. Net als Ana's ouders. Honger en isolement leggen een filter van duisternis over het land. Spanje wordt afgeschermd van de rest van de wereld.

En nu, na twintig jaar teloorgang van het hele land, laat

Generalísimo Franco eindelijk toeristen in Spanje toe. Banken en hotels voorzien oude paleisinterieurs van nieuwe gevels. De toeristen zien het verschil niet. Wat erachter zit blijft nu verborgen, net als het briefje dat in haar maag wordt verteerd.

Ana leest de kranten en tijdschriften die gasten weggoeien. Ze leert de brochure uit haar hoofd om hem op verzoek te kunnen opzeggen.

Het voormalige paleis Castellana is het eerste Hilton Hotel in Europa. Meer dan driehonderd kamers, elk met een eigen radio, waarop drie stations te ontvangen zijn, en zelfs een telefoon.

‘Als je aan een gast in een suite wordt toegewezen, vervul je al zijn wensen,’ doceert haar chef. ‘Hou in gedachten dat Amerikanen minder formeel zijn dan Spanjaarden. Ze zijn gewend aan gesprekjes. Je gedraagt je warm, behulpzaam en spraakzaam.’

‘Ay, ik ben altijd warm en spraakzaam,’ fluistert Lorenza knipogend.

Ana wil best spraakzaam zijn, maar de aanmaning van haar zus om stil te zijn is in tegenspraak met de instructie van het hotel. Door dat voortdurend in twee richtingen getrokken worden voelt ze zich net een lappenpop, voorbestemd om een arm kwijt te raken.

Een man in een fris wit overhemd komt een kamer uit.

Ana blijft staan en maakt een knicksje. ‘Buenos días, señor.’

‘Hiya, doll.’

Doll. Dame. Kitten. Baby. Amerikaanse mannen hebben veel woorden voor vrouwen. Juist als Ana ze allemaal denkt te kennen duikt er weer een nieuw op. In haar En-

gelse les in het hotel worden die woorden koosnaampjes genoemd.

Na wat er vorig jaar is gebeurd weet Ana wel beter.

Amerikaanse diplomaten, acteurs en musici komen in de wervelwind van stof op vliegveld Barajas aan. Ze trekken met elkaar op en praten met elkaar tot in de kleine uurtjes. Ana noteert onopgemerkt hun voorkeuren. Sterretjes hebben hun lievelingssuites. Politici hebben hun lievelingssterretjes. Velen hebben geen idee van wat er de afgelopen decennia in Spanje heeft plaatsgevonden. Ze nippen cava en romantiseren Hemingway en flamenco. Een doodenkele keer vraagt iemand Ana naar de oorlog in Spanje. Dan verandert ze beleefd van onderwerp. Dat is niet alleen hotelbeleid, maar ook wat ze heeft beloofd.

Ze kijkt naar de toekomst. Het verleden moet worden vergeten.

Haar vader terechtgesteld. Haar moeder gevangengezet. Hun misdrijf bestond niet uit een daad maar uit een ambitie – leraren die hoopten een montessorischool op te zetten met methoden op basis van de ontwikkeling van het kind in plaats van godsdienst. Maar Generalísimo Franco verordonneert dat alle scholen in Spanje onder het toezicht van de katholieke kerk vallen. Republikeinse sympathisanten moeten worden uitgeroeid.

Als gevolg van haar ouders' misdrijf roeit Ana op donker water vol dode geheimen. Geboren in een ver reikende schaduw van schaamte mag ze nooit openlijk over haar ouders praten. Ze moet in stilte leven. Maar soms duikt vanuit de geheime hoekjes in haar hart de onontkoombare vraag op:

Wat kun je met stilte opbouwen?

Ze noemen het Hotel Castellana Hilton hier 'De Negenenveertigste Staat' en niet geheel ten onrechte, want alleen in Amerika lijken er meer *Americanos* te zijn...

... Er zijn diplomaten en generaals, admiraals en oudjes, nepgraven en echte graven, filmactrices die eruit proberen te zien als filmactrices en niet-actrices die proberen eruit te zien als actrices. Sommige vaste gasten zijn hier nu al zo lang dat ze van hun barkruk losgebikt moeten worden. En er is gewoonlijk een fantastisch assortiment excentriekelingen.

... Ik heb hier gezichten gezien die sinds vlak na de Tweede Wereldoorlog, toen er contracten binnen te halen waren, niet meer zijn opgedoken. Ze bevolken de bar, geven cocktailparty's en zijn eindeloos op zoek naar 'contacten', want Spanje staat steeds meer open voor handel met de buitenwereld en er is uiteraard goed geld te verdienen met de bouw van de militaire bases hier.

— ROBERT C. RUARK

uit 'Call Hotel Hilton The 49th State'
Defiance Crescent News, *Defiance, Ohio*
1 maart 1955

Z e weten dat hij een toerist is.

Het is niet het fototoestel dat hun blik trekt. Het is zijn kleding. De ogen van de inwoners gaan het eerst naar Daniels kaal gesleten laarzen. Hun blik kruipt over zijn spijkerbroek, blijft even hangen bij de gesp van zijn riem, met het silhouet van Texas erop. Dan gaat de snelle inspectie door naar boven, langs zijn geruite shirt, maar zodra ze zijn fototoestel zien wenden ze zich haastig af.

De mensen kijken naar hem, maar niemand spreekt hem aan.

Er lopen twee jongetjes langs een kiosk. Op de voorpagina van een krant staat een foto van de leider van Spanje. De jongetjes blijven staan en heffen hun rechterarm als saluut naar de foto.

¡Franco! El Caudillo de España.

Daniel neemt een foto.

De woorden en Franco's foto zijn, in verschillende formaties, overal te zien. Op Spaanse munten, postzegels, trams en borden op straat. Daniel kijkt naar de krantenfoto. Generaal Franco is een kleine man met een minzaam gezicht en een wijkende haargrens. Zijn snorretje is misschien het enige onderscheidende aan hem. Klein van postuur, maar zijn greep op het land is reusachtig en absoluut.

'Dan is nu een meter vijftachtig,' pochte zijn vader kortgeleden. 'Waar of niet, grote kerel?'

Niet waar. Lengte maakt een man niet groot of machtig. Hij en zijn vader kijken door verschillende lenzen.

Als hij het Retiro Park uit komt, barst er kabaal los als van een troep krijsende katten. Scooters scheuren over het gloeiend hete asfalt en schieten tussen piepende bussen en toeterende auto's door. Een klein meisje in een jurkje met ruches zit op het stuur van een motor terwijl de bestuurder wild door het verkeer heen zoeft.

Daniel blijft op de stoep staan. Madrid dendert van een exotische energie van diepe kleuren. Auto's en schoenen zijn zwart, ze gaan op in de straatbekleding van antracietgrijs, Goya-bruin en donker bessenrood. Het straatgewoel wordt onderstreept door slierten uitlaatgas en flarden Spaans. Zijn moeder, in Spanje geboren, staat erop dat hij de taal van haar land spreekt. De eerste vijf jaar van zijn leven praatte ze alleen in het Spaans met hem. Hoewel de taal hem vertrouwd is, is al het andere in Madrid hem vreemd.

Op de hoek bij de ingang van het park trekken vermoeide ezels lompe karretjes. Verkopers leuren met souvenirs. Een broodmagere man staat achter een assortiment Spaanse waaiers. Hij houdt er een paar tegelijk vast en klapt ze open om ze als beschilderde vlinders te laten fladderen. Hij wijst naar de badge aan de riem van Daniels foto toestel en vraagt of hij journalist is.

‘¿Periodista? ¿Americano?’

Daniel knikt, het is tenslotte half waar, en loopt door. Het foto toestel was een eindexamencadeau van zijn moeder. De badge is van een plaatselijke krant thuis in Dallas.

‘Ik wil fotojournalist worden,’ heeft hij kortgeleden tijdens het avondeten aangekondigd.

‘Daar groei je wel overheen, neem dat maar van mij aan,’ zei zijn vader.

Echt niet. Foto's zijn spontaan en opwindend, iets wat hij creëert, niet erft. Ze vormen een verhaal dat hij zelf

bedenkt, in plaats van een voorouderlijke geschiedenis doordrenkt van oliekapitaal. Hij denkt aan de getypte brief die thuis in zijn bureaula ligt.

Geachte heer Matheson,

Onze gelukwensen, u bent geselecteerd als een van de vijf finalisten voor de Magnum Photography Prize 1957.

Zijn portfolio moet in september worden ingeleverd.

Zijn vader begrijpt het niet. Daniel zal nooit genoeg krijgen van fotografie, maar hij heeft wel genoeg van zuinige luisteraars die gul zijn met hun mening. En meningen zijn er volop:

Hij kan beter op football gaan dan op boksen.

Fotografie is tijdverspilling.

Straks erft hij het oliebedrijf van zijn vader, dus dan is zijn kostje gekocht.

De mensen die menen hem het beste te kennen, kennen hem juist helemaal niet.

Meisjes waren al net zo. 'Daniel Matheson. Tjonge, waar heb jij al die tijd gezeten?' was de vrolijke vraag van de debutantes die zich bij Nelson's om de jukebox verdrongen.

Hij had zich heus niet verstoep. Hij was er altijd al, maar de meisjes hadden hem nooit opgemerkt – tot hij terugkwam voor het laatste jaar, tien centimeter langer en meters sterker. Zijn telefoon begon te rinkelen. Ze waren dol op zijn truck en zijn foto's en vonden het prachtig om hem Spaans te horen spreken met de kelners bij El Fenix. Ineens was hij 'interessant'. En ineens was hij dwaas genoeg om hen te geloven.

Na drie maanden verkering met Laura Beth was zij niet meer geïnteresseerd in 'interessant'.

'Waarom ga je geen pennyloafers dragen in plaats van laarzen?' stelde ze voor. 'Laten we je vaders Cadillac maar nemen, en niet jouw truck.' En 'O, die? Een goede vriend van de familie, meer niet.'

Zijn schoolvrienden op St. Mark's lachten. 'Wat had je dan verwacht? Zij rijdt dressuur. Jij rijdt rodeo. Iedereen weet dat ze wispelturig is. Ze is de investering niet waard.' Gelukkig was het zijn Spaanse afkomst die zijn omgang met Laura Beth de das omdeed. Hij was 'te etnisch'. *Gracias, Madre.*

Daniel komt langs een eethuisje. De droge, winderige lucht is opeens doortrokken van olie, knoflook en paprika. De brede etalage ligt vol met bergen garnalen, paling, gebakken pepertjes en kruidige worstjes. Hij neemt een foto. De warme wind blaast door zijn haar. Het is in Madrid net zo warm als in Dallas. Hij loopt een hoek om, een smal keienstraatje in, en duikt een portiek in. Hij kijkt op zijn horloge en dan naar de stand van de zon. In het hotel wachten zijn ouders op hem voor de lunch. Zijn vader zal zich aan hem ergeren. Voor de zoveelste keer.

In de verte klinken naderende voetstappen. Daniel houdt zijn toestel voor zijn oog.

Een non.

Haar stappen gaan snel. Doelbewust. Ze draagt een in een doek gewikkeld bundeltje. Ze kijkt voortdurend over haar schouder, alsof ze wordt gevolgd. Daniel blijft onopgemerkt in het portiek staan wachten op het perfecte moment. Een zuchtje wind laat het zwarte gewaad van de non dansen. Ze steekt een hand uit om het tegen te houden. Dat geeft het briesje de kans de lap stof op te tillen en te laten zien wat er in haar bundeltje zit.

Een babygezichtje, grijs als rook, staart Daniel aan.

Zijn adem stukt als hij afdrukt.

Het kind is dood.

De ogen van de non, paniekerig opengesperd, schieten naar zijn lens.

Op de knop hameren levert alleen maar een leeg geklik op. Zijn filmpje is vol.

Zijn hand duikt zijn zak in voor een nieuw rolletje. Hij laadt zo snel hij kan, maar het heeft geen zin. Als hij opkijkt is de non verdwenen, ze heeft plaatsgemaakt voor twee mannen in cape en met een driekante steek op. Ze dragen geweren.

De guardia civil. De krijgsmacht in dienst van Franco.

Daniels lievelingsdichter, Federico García Lorca, beschreef ze zo: *Wie kan jullie zien zonder zich jullie te herinneren? Lakleren mannen met lakleren zielen.*

'Blijf bij ze uit de buurt,' waarschuwde zijn vader.

Maar hun onheilspellende uiterlijk, net menselijke kraaien, is als een wenkende vinger voor Daniels lens. Hij glipt dieper het portiek in om zich te verbergen. Het is toch niet illegaal om de guardia civil te fotograferen?

Eén foto maar. Voor de context.

Hij drukt af. Staan ze erop?

Vleugelgeklapper. Een geluidloze bom ontploft.

De mannen storten zich op hem, ze smakken hem tegen de deur en rukken de badge van zijn camerariem.

'¿Americano?'

'Si, señor. Americano,' antwoordt Daniel, die zich moet bedwingen om ze niet weg te duwen. Hij doet zijn best beleefd te blijven. 'Yo hablo español.'

De man lacht honend. '¿Y qué? Omdat je Spaans spreekt denk je het recht te hebben te fotograferen wat je maar wilt? Geef hier dat filmpje! Nu!'

Daniel hantest zenuwachtig met de achterkant van zijn toestel om het open te krijgen en het filmpje eruit te halen. Gaan ze hem arresteren?

De man rukt het filmpje uit zijn hand. 'Die badge van je is hier niks waard. Waar logeer je?' wil hij weten.

'Het Castellana Hilton.'

Wacht.

Nee.

Zodra de woorden zijn mond uit komen wil Daniel ze teruggrijpen en wegstoppen.

Maar het is al te laat.